

Голас Радзімы

№ 25 (1959)
19 чэрвеня 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Праграма мадэрнізацыі эканомікі, якая ажыццяўляецца ў нашай рэспубліцы і ва ўсёй краіне, патрабуе больш цесных сувязей навукі з вытворчасцю. На гэтым сканцэнтраваны зараз намаганні беларускіх вучоных. Акадэмія навук БССР штогод перадае ў народную гаспадарку звыш 300 буйных распрацовак, значная частка якіх належыць калектыву Інстытута тэхнічнай кібернетыкі.

НА ЗДЫМКУ: тэрмінальная зала калектывага карыстання Інстытута тэхнічнай кібернетыкі. Адсюль вядзецца дыялог з ЭВМ.

Фота У.ВІТЧАНКІ.

ВІЗИТ М. С. ГАРБАЧОВА У ВЕНГРЫЮ

[«Зорны мір», а не «зорныя войны»]

стар. 2

СПОЎНІЛАСЯ 45 ГОД З ДНЯ ПАЧАТКУ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ. ПРА ГЭТА ЧЫТАЙЦЕ У МАТЭРЫЯЛАХ, ЗМЕШЧАНЫХ НА 4-Й СТАР.

СУЧАСНІК У ЛЮСТРЫ КУЛЬТУРЫ

[«Не хлебам адзіным жывы чалавек»]

стар. 7

«ЗОРНЫ МІР», А НЕ «ЗОРНЫЯ ВОЙНЫ»

Выступленне М. С. ГАРБАЧОВА

Дарагія таварышы!

Сардэчнае дзякуй за цёплы, гасцінны прыём. Ад душы дзякую Вам, дарагі таварыш Кадар, усім венгерскім сябрам за добрыя словы, сказаныя тут аб нашай краіне, аб савецка-венгерскай дружбе.

У Будапешце я не ўпершыню. І новая сустрэча з вашай цудоўнай сталіцай, знаёмства з заводам даюць падставу сказаць: краіна жыве ў добрым, рабочым рытме. Тут у вас, на Чэпелі, адчуваеш такую знаёмую мне па сустрэчах у савецкіх працоўных калектывах атмасферу зацікаўленасці не толькі ў справах свайго прадпрыемства, але і ў справах краіны.

Учора ў нас з таварышам Кадарам адбылася змястоўная гутарка. Мы гаварылі аб крутых пераменах у свеце, аб праблемах сусветнага сацыялізму, аб тым, як у Венгрыі і Савецкім Саюзе вырашаюцца задачы, пастаўленыя з'ездамі нашых партый. Сутнасць гэтых задач і ў Венгрыі, і ў Савецкім Саюзе ясная: працаваць яшчэ лепш, яшчэ эфектыўней, так, як патрабуе гэтага цяперашні час.

А час не пакідае ні вам, ні нам, ні іншым брацкім краінам іншага выбару. Ён кідае новы гістарычны выклік здольнасці сацыялізму да творчага пошуку. Мы не маем права таптацца на месцы, адставаць. Толькі прыбавішы кроку, здолеем паўней паставіць на службу чалавеку працы велізарныя рэзервы і магчымасці сацыялізму. А значыць, і ўмацаваць пазіцыі нашых краін, сусветнага сацыялізму на міжнароднай арэне, узняць яго аўтарытэт, павялічыць яго прыхільную сілу, яго ўздзеянне на ход падзей, на барацьбу за прадукцыйнае ядзернай катастрофы.

У гэтым асноўны сэнс і мэта распрацаванай нашай партыяй стратэгіі паскарэння сацыяльна-эканамічнага развіцця савецкага грамадства. Задача гэта, як вы разумееце, вялікая, складаная: і па маштабах, і па падыходу, і па метадах вырашэння. Мы, па сутнасці, толькі пачалі яе выкананне, дабіліся першых, пакуль яшчэ, праўда, скромных вынікаў. Спраў наперадзе многа.

Ці ўсё тут ясна? Бадай, яшчэ не ўсё. Ясны мэта, лінія. Гэта — інтэнсіфікацыя ўсёй народнай гаспадаркі на аснове ўкаранення самай перадавой тэхнікі і тэхналогіі. Гэта — перабудова ўсёй сістэмы кіравання ў прымяненні да патрабаванняў дня, смелая рэформа гаспадарчага механізма на базе ўдасканалення цэнтралізаванага планавання і поўнага гаспадарчага разліку. Такім чынам, размова ідзе, калі хочаце, аб рашучым абнаўленні многіх бакоў жыцця савецкага грамадства, аб глыбокай псіхалагічнай перабудове.

Курс, паўтараю, ясны. Ён адобраны з'ездам, усёй партыяй, народам. Але вось тактыку, метады, формы рэалізацыі намечанага курсу яшчэ трэба будзе дапрацоўваць, удакладняць, апіраючыся, вядома, на ўсё, што прайшло правёрку справай і ў нас, і ў брацкіх краінах.

Ключ да поспеху мы бачым у жывой творчасці мас, у самым шырокім развіцці іх самадзейнасці. А гэтага не дабіцца без далейшага ўдасканалення сацыялістычнай дэмакратыі, якая прадастаўляе працоўным сапраўды вядучую ролю. Ролю сапраўднага гаспадары на вытворчасці, у грамадстве, у дзяржаве.

Мы выходзім з таго, што

З 8 па 11 чэрвеня Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў знаходзіўся ў Венгрыі з дружэлюбным візітам па запрашэнню ЦК Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі і ўзначальваў савецкую дэлегацыю на нарадзе Палітычнага кансультацыйнага камітэта дзяржаў — удзельніц Варшаўскага дагавора, якая адбылася ў гэты час у Будапешце. Удзельнікі нарады прынялі Камюніке і Зварот да дзяржаў — членаў НАТО, усіх еўрапейскіх краін з праграмай скарачэння ўзброеных сіл і звычайных узбраенняў у Еўропе.

Дзяржавы — удзельніцы Варшаўскага Дагавора прапануюць істотнае скарачэнне ўсіх кампанентаў сухапутных войск і тактычнай ударнай авіяцыі еўрапейскіх дзяржаў, а таксама адпаведных сіл і сродкаў ЗША і Канады, размешчаных у Еўропе.

нам трэба больш дынамізму, больш сацыяльнай справядлівасці, больш дэмакратыі, словам, больш сацыялізму. У гэтым КПСС бачыць галоўную крыніцу і рэзерв паскарэння развіцця грамадства. І такую лінію, такі падыход нашы рабочыя, усе працоўныя гораха падтрымліваюць, лічыць сваёй кроўнай справай.

У краін сацыялістычнай сроднаснасці ёсць і яшчэ адна крыніца паскарэння, якую наша партыя мае намер выкарыстаць таксама ў больш поўнай меры. Гэта — абмен вопытам сацыялістычнага будаўніцтва. КПСС з увагай і павагай адносіцца да пошуку рашэнняў няпростых эканамічных і сацыяльных задач, якія вядуцца ў вас у Венгрыі, у іншых сацыялістычных краінах. Мы радуемся дасягненням сяброў, стараемся ўзяць усё карыснае, што падыходзіць для нашай краіны. Зразумела, — і мы гэта ведаем па сабе — ніхто поўнацца не застрахаваны ад няўдач і пралікаў. Але ў нас, камуністаў, ёсць рашаючы крытэрыі апраўданасці эксперыменту, яго правільнасці. Гэты крытэрыі — умацаванне сацыялізму на справе, ва ўсіх сферах: эканамічнай, палітычнай, духоўнай.

Цяпер размова ідзе аб тым, каб інтэрнацыянальнае ўзаемадзеянне сацыялістычных краін таксама перавесці на інтэнсіўныя рэйкі, зрабіць яго больш глыбокім і рэзультатыўным, абнавіць механізм палітычнага і эканамічнага супрацоўніцтва, у тым ліку і ў рамках СЭУ.

Напрыклад, савецкія і венгерскія вучоныя, эканамісты, гаспадарнікі працуюць над арганізацыяй сумесных прадпрыемстваў, змешаных фірм, навуковых груп, лабараторый. І правільна, што намячаюцца яны ў прыярытэтных галінах машынабудавання, у электроніцы і мікраэлектроніцы, робататэхніцы, біятэхналогіі.

Задача гэта, думаю, датычыць і чэпеліцаў. Бо ў цэхах вашага завода таксама праходзіць, вобразна кажучы, перадні край барацьбы за больш дынамічнае і грунтознае спалучэнне сацыялізму з навішай тэхнікай і тэхналогіяй. Гэта сёння і перадні край сучаснага ўзаемадзеяння брацкіх партый, народаў і дзяржаў. А ваша праца, як і праца тысяч іншых рабочых калектываў, уліваецца ў рэалізацыю Камплекснай праграмы навукова-тэхнічнага прагрэсу краін СЭУ.

Як вы разумееце, таварышы, тут, на нашай сустрэчы, я не магу абысці справы міжнародныя. Знешняя палітыка даўно перастала ўжо быць справай дыпламатаў. Яна датычыць кожнага чалавека, яго лёсу, яго жыцця. Такая рэальнасць нашых дзён, рэальнасць ядзернага веку.

Паўтараю месца назад здарылася бядка: выйшаў са строю рэактар на атамнай электрастанцыі ў Чарнобылі.

Загінулі людзі. Няшчасце вострым болям адклікнулася ў сэрцах жыхароў многіх краін. Карыстаючыся выпадкам, хачу выказаць удзячнасць вам, грамадзянам Венгрыі, за спачуванне, салідарнасць, гатоўнасць дапамагчы.

Мы праводзім стараннае расследаванне тэхнічных прычын аварыі, атрымліваем з іх урокі, робім і зробім ўсё, каб у далейшым уберачыся ад падобных аварыяў. На ўсіх АЭС — і тых, што працуюць, і тых, што будуцца, узмацняюцца меры бяспекі.

Чарнобыль зноў напамінае: чалавек прывёў у дзеянне сапраўды фантастычныя сілы, якія трэба трымаць у цуглях.

Вы ведаеце, што СССР унёс канкрэтныя прапановы аб сур'ёзным умацаванні міжнароднага рэжыму бяспекі на развіцця ядзернай энергетыкі. І мы маем намер дабівацца гэтага.

Можна было б, напрыклад, падумаць над тым, каб арганізаваць у рамках МАГАТЭ супрацоўніцтва вядучых у атамнай энергетыцы краін па стварэнню эканамічнага і, галоўнае, больш надзейнага рэактара новага пакалення.

Асаблівай увагі заслугоўвае распрацоўка пытання аб матэрыяльным і маральна-псіхалагічным уронне ў выпадках ядзерных аварыяў. Мы лічым, што ў гэтай справе павінен быць устаноўлены правапарадак, пры якім дзяржавы прынялі б на сябе абавязальнасць аб прадастаўленні бясплатнай медыцынскай дапамогі, жылля і іншай матэрыяльнай падтрымкі пацярпелым. Вядома, пры гэтым павінны быць выключаны любыя спробы выкарыстання аварыі для нагнавання напружанасці і недавер'я ў адносінах паміж дзяржавамі.

Яшчэ адзін бок ядзернай бяспекі — недапушчэнне ядзернага тэрарызму. Вядома прыклады наўмыснага нанясення шкоды прадпрыемствам атамнай прамысловасці ў ЗША і Заходняй Еўропе, крадзяжы высокабагацных расщепляльных матэрыялаў. Таму задача выключнай важнасці — распрацоўка надзейнай сістэмы мер па прадукцыйна-ядзернага тэрарызму ў любых яго праяўленнях.

Мірны атам, як і мірны космас, мае патрэбу ў аб'яднанні намаганняў усіх дзяржаў для вырашэння гэтых пытанняў не ў асяроддзі выбранных, а на шырокім міжнародным форуме, з удзелам усіх зацікаўленых дзяржаў.

Але гэта не адзіны ўрок, які ўсе мы павінны вынесці з аварыі ў атамнай энергетыцы. І аварыя ў Чарнобылі не ідзе ні ў якое параўнанне з магчымымі вышкімаі выбухамі нават самай маленькай па цяперашніх мерках ядзернай бомбы. А ў свеце ж накоплены дзесяткі тысяч ядзерных зарадаў, і кожны з іх, у падкрэслівана, усяго толькі адзін — здольны выклікаць катастрофу, маштабы якой проста

Адначасова са звычайнымі ўзбраеннямі скарачэнню падлягалі б і ядзерныя ўзбраенні аператыўна-тактычнага прызначэння з дальнасцю (радыусам дзеяння) да 1 000 кіламетраў.

Геаграфічная зона скарачэння — тэрыторыя ўсёй Еўропы — ад Атлантыкі да Урала.

Гэты план улчвае інтарэсы бяспекі ўсіх народаў і з'яўляецца важным дапаўненнем да праграмы поўнай ліквідацыі зброі масавага знішчэння, з якой Савецкі Саюз выступіў у студзені гэтага года.

У час знаходжання ў Венгрыі М. С. Гарбачоў пабываў таксама на Чэпеліскім станкабудаўнічым заводзе, дзе выступіў перад рабочымі і спецыялістамі прадпрыемства на мітынгу савецка-венгерскай дружбы. Ніжэй мы публікуем прамову Генеральнага сакратара ЦК КПСС.

немагчыма сабе ўявіць. Вось што такое, таварышы, рэальнасці нашага ядзернага веку.

Наш падыход да міжнародных спраў можна выказаць так: ядзернай вайны дапусціць нельга, ядзерную зброю трэба знішчыць. Зыходзячы з гэтага, Савецкі Саюз прапанаваў практычна дасягальную праграму поўнай ліквідацыі ядзернай зброі. Яе падтрымліваюць нашы сябры і саюзнікі, усе разважыныя людзі.

Вось чаму, таварышы, мы такія цвёрдыя ў пытанні аб ядзерных выправаваннях. Забараніць іх — значыць паставіць першы трывалы заслон на шляху нарошчвання зброі масавага знішчэння. І тое, як да гэтай праблемы адносяцца дзяржавы, — свайго роду асялок, на якім правяраецца іх палітыка. Хто імкнецца да ліквідацыі ядзернай зброі, той патрабуе забароны. Хто чапляецца за такую зброю, той і робіць усё, каб выправаванні працягваліся.

Скора год, як Савецкі Саюз не праводзіць ядзерных выбухаў. Гэта — сведчанне сур'ёзных, адказных адносін да праблемы вайны і міру. А вазьміце ЗША. Там і дня сабе не могуць уявіць без выправаванняў ядзернай зброі. Гавораць так: у цяперашніх умовах без іх нельга ні павялічыць, ні ўдасканальваць наяўны патэнцыял. Што ж, правільна, без новых выправаванняў старую зброю не палепшыш, а новую — не створыш. Але іменна гэтага мы і хочам. Савецкі Саюз прапанавае пакончыць з ядзернай зброяй. Мы таму і пайшлі на рызыку дзеля міру, прадоўжваючы свой аднабоковы мараторый. Савецкі Саюз пераконвае Злучаныя Штаты пераняць наш прыклад, а затым і дагаварыцца аб забароне ядзерных выправаванняў назаўсёды пры ўсеабдымным надзейным кантролі за такім пагадненнем. Але мяркучы па ўсім, у Вашынгтоне гатовы рызыкаваць толькі лёсам чалавецтва дзеля сваіх эгаістычных інтарэсаў. Абсурдна, амаральная і надзвычай небяспечная палітыка!

І яшчэ аб адным не магу не сказаць тут, у Будапешце. Аб становішчы ў Еўропе. Тут накоплены столькі ядзернай зброі, што наш густа населены кантынент стаў у літаральным сэнсе слова самым выбухова-небяспечным месцам на планеце. На савецка-амерыканскіх перагаворах у Жэневе мы выступілі з новым праектам, мэта якога вызваліць Еўропу ад савецкіх і амерыканскіх ракет сярэдняй дальнасці. Гэта — увогуле некалькі содзень ядзерных зарадаў, здольных ператварыць еўрапейскую зямлю ў «геену вогненную». Дадзены ўнікальны шанец, каб пракласці дарогу да ядзернага раззбраення ў Еўропе, у свеце наогул.

Праўда, у Англіі і Францыі таксама ёсць ядзерная зброя. Яна пакуль што не служыць прадметам ніякіх перагавораў. Наша пазіцыя такая: га-

лоўнае, каб гэты патэнцыял не павялічыўся, калі СССР і ЗША знішчаць свае ракетныя сярэдняй дальнасці. Але мы гатовы пайсці і далей і ўжо прапанавалі Лондану: калі ён адмовіцца ад ядзернай зброі, СССР у суразмерных маштабах скароціць свае ядзерныя сродкі.

Вядома, пытанне гэта адрознае, пытанне гэта адрознае, пытанне гэта адрознае. Але ж можна дзейнічаць паступова. Скажам, дагаварыцца аб узаемным паэтапным і эквівалентным скарачэнні ядзерных патэнцыялаў на прынцыпах адволькавай бяспекі і пад надзейным кантролем. Савецкі Саюз гатоў пачаць такія перагаворы і з Англіяй і з Францыяй.

У нас пытаюцца: а як быць з нядзейснай зброяй? І яе ж у Еўропе вельмі многа, і яна сама па сабе з'яўляецца грознай небяспекай. Нашы краіны выступаюць за істотнае скарачэнне звычайных узбраенняў у Еўропе — ад Атлантыкі да Урала. Такую распрацаваную ў дэталі і разлічаную на пэўны тэрмін праграму яны збіраюцца абмеркаваць на нарадзе Палітычнага кансультацыйнага камітэта Варшаўскага Дагавора, якая адкрываецца заўтра ў Будапешце.

Мы перажываем, таварышы, цяжкі, складаны час. Але скажу з усёй перакананасцю: чалавецтва здольна не толькі выжыць, але і навучыцца жыць па-чалавечы, гэта значыць па ўмовах міру і свабоды. Але за гэта трэба змагацца. Змагацца настойліва і сумесна. Не толькі супраць пагрозы вайны, але і за паглыбленні міжнароднага ўзаемадзеяння дзяржаў, дэля асваення і нашай планеты, і космасу.

У бліжэйшыя дні СССР уняе ў ААН адну прынтэпную важную прапанову. Сутнасць яе простая: зрабіць космас арэнай «зорнага міру», а не арэнай «зорных войнаў». Чалавецтву пад сілу дружбымі, сумеснымі дзеяннямі зрабіць рывок наперад у дасягненні і выкарыстанні Сусвету дзеля нашых агульных зямных пагрэб. Праграма сур'ёзная, буйнамаштабная. Мы прапануем заснаваць для яе рэалізацыі ў рамках ААН сусветную арганізацыю па космасу. Гэта адпавядала б інтарэсам усіх дзяржаў — вялікіх, сярэдніх, малых. Практыка, набываючы сацыялістычнымі краінамі ў «Інтэркосмасе», сведчыць, што гэта іменна так.

Таварышы! Гісторыя складалася так, што шляхі сацыялізму ў нашых краінах цесна перапляліся з самага пачатку. Перамога сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі адкрыла і перспектыву ўстанавлення ўлады венгерскіх рабочых. Гераічная барацьба за Венгерскую савецкую рэспубліку 1919 года — а ў ёй удзельнічалі і пралетары Чэпелі — па-свойму садзейнічала таксама і ўсталяванню Савецкай улады на расійскай зямлі. У. І. Ленін, першыя пакаленні савецкіх і венгерскіх камуністаў завязалі нам вернасць пралетарскай класавай салідарнасці. Яна дапамагала ажыццяўляць, а калі трэба, то і смела абараняць нашы агульныя завабы, усё лепшшае, каштоўнае ў адносінах паміж нашымі народамі, камуністычнымі мэты і ідэалы.

Дарагія таварышы! Яшчэ раз дзякую за сардэчную сустрэчу. Жадаю вам, усяму венгерскаму народу поспехаў у сацыялістычным будаўніцтве, у ажыццяўленні рашэнняў XIII з'езда ВСРП. Няхай перамагаюць на вашай зямлі, у Еўропе і за яе межамі мір і супрацоўніцтва!

ЧАС ВЯЛІКІХ ЗМЕН

МАШЫНАБУДАВАННЕ: КАРЭННАЯ МАДЭРНИЗАЦЫЯ

Машынабудаванне — адна з важнейшых спецыялізацый Беларусі ў міжрэспубліканскім раздзяленні працы. Карэнная мадэрнізацыя галіны, пачыная ў адпаведнасці з прынятым у краіне курсам на паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу, прыносіць не толькі эканамічны, але і сацыяльны эффект. Аб гэтым журналіст Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ гутарыць з першым намеснікам старшыні Дзяржплана рэспублікі Барысам МАКЕЙЧАНКАМ.

Незадоўга да сустрэчы ў Дзяржплане мне давялося пабываць на некалькіх прадпрыемствах машынабудавання комплексу Беларусі. Знаходзяцца яны ў розных гарадах, выпускаюць непадобную прадукцыю, але ўражанне складалася такое, быццам усюды «камандуе парадом» адзіная гаспадарчая рука. Яна рашуча замяняе ў цэхах не толькі традыцыйнае абсталяванне, але і звыклыя формы арганізацыі працы, якія яшчэ ўчора здаваліся непарушнымі.

Беларускі аўтамабільны завод. Выпускае самазвалы асабліва вялікай грузадатэльнасці (да 180 тон). Тут з гонарам паказалі новы цэх станкоў з лікавым праграмным кіраваннем. Прагрэсіўная тэхніка не толькі значна ўзняла прадукцыйнасць у металапрацоўцы, але і пазбавіла ад аднастайнай ручной працы рабочых-станочнікаў, якія пера-кваліфікаваліся ў аператараў.

Мінскі моторны завод. Толькі што зборку дызеляў, пастаўляемых у 70 краін, узяў на сябе аўтаматызаваны канвейер, які не мае аналагаў у свеце. На працягу пяцігодкі (1986—1990 гады), паведамлілі на заводзе, у цэхах будзе мадэрнізавана ўсё абсталяванне.

Мінскі трактарны завод. Распрацоўка вузлаў і дэталей перспектыўнага сямейства універсальных энерганасычаных трактароў вядзецца з дапамогай сістэм аўтаматызаванага праектавання. ЭВМ зрабіла працу канструктараў больш эфектыўнай і творчай. Поўным ходам ідзе тэхнічная рэканструкцыя вытворчых участкаў. Эфекты: павышэньне прадукцыйнасці, больш камфортныя становацыя ўмовы працы...

Пэралік падобных змяненняў можна праявіць, — каменціруе Барыс Макейчанка. — Паскоранае развіццё машынабудавання — стратэгічная задача, намечаная «Асноўнымі напрамкамі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перыяд да 2000 года». Яе вырашэнне галіна пачынае, набраўшы ў канцы XI пяцігодкі добры разбег. Закладзена тэндэнцыя, якая застанеца вызначальнай на ўсю перспектыву: мадэрнізацыя ўласную вытворчасць, машынабудаванне пераарыентацыя на пераважны выпуск прагрэсіўнага абсталявання і машын, тэхнікі новых пакаленняў, якая паскорыць у сваю чаргу рашэнне навукова-тэхнічных і сацыяльных задач на іншых участках народнага гаспадарчага будаўніцтва.

Ці дазваляе сённяшні патэнцыял Беларускага машынабудавання сцвярджаць, што галіне пад сілу такі складаны «манеўр на маршы»?

Перабудова, як я гаварыў, ужо пачалася. Першыя вынікі пераконваюць, што магчымасці ў заводскіх калектываў, праектных і навуковых падраздзяленняў дастатковыя для ажыццяўлення намечанага. Узяць хаця б структуру машынабудавання комплексу рэспублікі. Яе доля ў агульным аб'ёме вытворчасці дасягнула 33 працэнтаў. Прычым найбольш хуткімі тэмпамі сталі развівацца дакладнае машынабудаванне, прыборабудаванне, радыёэлектроніка. За адзінаццатую пяцігодку (1981—1985 гады) выпуск станкоў з лікавым праграмным кіраваннем узрос у тры разы, а выпускаецца станкоў тыпу «апрацоўчы цэнтр», розных робатаў і робата-тэхнічных сістэм. Вядома, як і ў любы пераходны перыяд, нямала праблем. Скажам, хутчэй хацелася б развіваць выпуск мікрапрацэсарнай тэхнікі, з нецярпеннем чакаем ад вучоных прынцыпова новых матэрыялаў, а ад праекціроўшчыкаў — распрацовак па прагрэсіўных тэхналогіях.

Што значыць у гэтых умовах прырытэтнае развіццё машынабудавання, аб якім гаворыцца ў Асноўных напра-
ках?

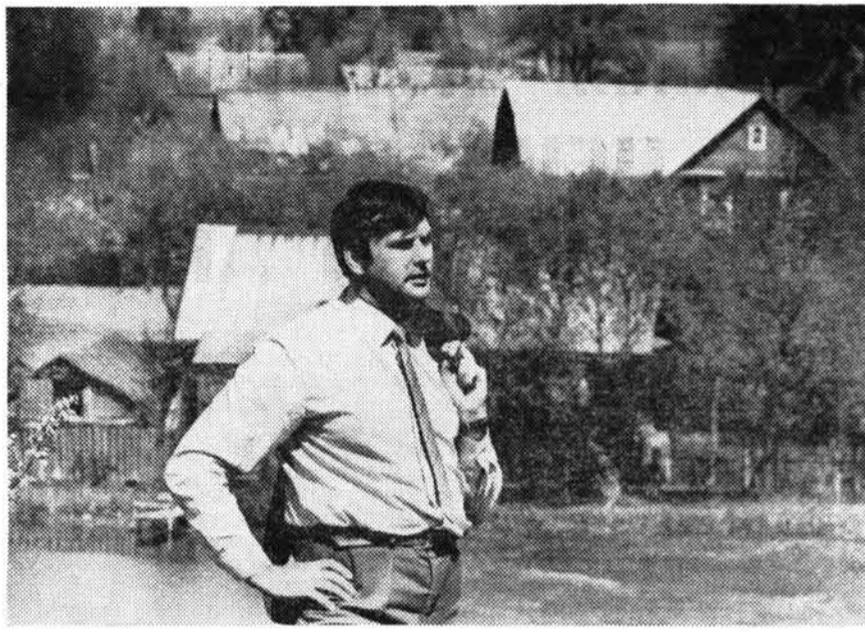
Выпуск прадукцыі машынабудавання ў БССР павялічыцца да 1990 года напаловіну, што больш, чым у іншых га-

лінах. Гэта новыя высокапрадукцыйныя і надзейныя аўтапаязды, трактары і іншая сельгастэхніка, ЭВМ і прыборы, бытавая радыётэхніка. Але асабліва істотна пераўтвараецца такая падгаліна, як станкабудаванне. Ужо сёння Беларуска ССР выпускае кожны восьмы металарэзны станок у краіне. У бягучым пяцігоддзі звыш двух дзесяткаў беларускіх станкаінструментальных заводаў павялічаць выпуск сваёй прадукцыі больш чым на 70 працэнтаў. Ды і прадукцыя стане іншай. Напрыклад, у 4 разы расшырыцца выпуск станкоў з лікавым праграмным кіраваннем, у 7 разоў — тыпу «апрацоўчы цэнтр», якія здольны арганізаваць у гібкіх вытворчых сістэмах, што шматразова павышаюць прадукцыйнасць працы. У праграму закладзена серыйная вытворчасць гібкіх аўтаматызаваных модуляў, комплексаў абсталявання, аснашчаных прамысловымі робатамі, пераналаджваемых аўтаматычных ліній, якія кіруюцца ад ЭВМ.

— За кошт чаго намячаецца дасягнуць такіх паказчыкаў?

Перш за ўсё, як гаворыцца ў Асноўных напрамках, пераважным накіраваннем капітальных укладанняў на тэхнічнае пераўзбраенне і рэканструкцыю дзеючых прадпрыемстваў. Завяршаецца ўсеагульная інвентарызацыя вытворчых фондаў і рабочых месцаў, у час якой ацэньваецца адпаведнасць тэхналагічных працэсаў і абсталявання сучасным патрабаванням. На шэрагу станкабудавнічых заводаў і аб'яднанняў ужо пачаты рэканструкцыя і тэхнічнае пераўзбраенне.

Важны напрамак — умацненне сувязі з навукай, скарачэнне тэрмінаў укаранення распрацовак вучоных у вытворчасць. Цяпер у сферы навукі і навуковага абслугоўвання ў рэспубліцы заняты дзесяткі тысяч чалавек. Гэта вялікі патэнцыял, які дае значную аддачу. Толькі Акадэмія навук БССР штогод перадае ў народную гаспадарку звыш 300 буйных распрацовак. Але сёння задача ставіцца так: ад эвалюцыйнага, паступовага развіцця навукова-тэхнічнага прагрэсу перайсці да рэвалюцыйнага тэмпу яго асаўлення. Неабходна скаантраваць і скаардынаваць намаганні акадэмічнай, інстытуцкай і галіновай навукі, заводскіх даследчых падраздзяленняў на важнейшых напрамках развіцця. Маецца на ўвазе ўкараненне новай тэхнікі і тэхналогіі, якая ў шмат разоў павышае прадукцыйнасць працы. З гэтай мэтай у рэспубліцы, у прыватнасці, распрацавана комплексная праграма «Інтэнсіфікацыя». Гэта дакумент, які каардынуе практычную дзейнасць розных міністэрстваў, ведамстваў, навуковых арганізацый, органаў улады на месцах у вырашэнні канкрэтных праблем інтэнсіфікацыі вытворчасці. Вялікая ўвага ў ёй удзелена машынабудаванню. Так, у раздзеле «Аўтаматызацыя» намечана ўкараненне больш за 600 сістэм аўтаматызаванага праектавання і аўтаматызаваных сістэм кіравання тэхналагічнымі працэсамі, звыш 120 гібкіх вытворчых сістэм, сотні аўтаматызаваных вытворчых комплексаў. Для забеспячэння гэтай праграмы прыняты меры па павелічэнню ў 1,6 раза выпуску сродкаў вылічальнай тэхнікі, у 1,3 раза прыбораў і сродкаў аўтаматызацыі. Усяго ж праграмай «Інтэнсіфікацыя» прадугледжана да 1990 года ўкараніць у народную гаспадарку рэспублікі каля 190 тысяч арганізацыйных, тэхнічных і тэхналагічных новаўвядзенняў. У выніку яны прынесуць адчувальны сацыяльны эффект. Гэта не толькі новая высакаякасная прадукцыя, неабходная ў паўсядзённым жыцці савецкіх людзей, але і значнае палепшэнне ўмоў працы і вытворчага быту працоўных. Напрыклад, будзе выслабана і пераведзена на кваліфікаваную, а значыць і больш высокаплатную работу звыш 200 тысяч чалавек, занятых сёння ручнымі аперацыямі. Толькі абяпіраючыся на новую тэхніку, мы зможам вырашыць і такую вострую для рэспублікі праблему, як забеспячэнне працоўнымі рэсурсамі. Дэмаграфічныя вынікі вайны (у Беларусі загінуў кожны чацвёрты) будуць адчувацца яшчэ доўга. І толькі абсалютнае скарачэнне дзякуючы тэхнічнаму прагрэсу на 12 працэнтаў колькасці працуючых дазволіць забяспечыць кадрамі новыя вытворчасці і расшырэць дзеючыя. Такі яшчэ адзін сацыяльны эффект галіны, якая па-ранейшаму будзе вызначаць аблічча Беларускай індустрыі.

СТАРШЫНЯ СЕЛЬСАВЕТА

Адразу за гарадской мяжой Мінска, там, дзе ідзе шаша на Магілёў, пачынаецца тэрыторыя Навадворскага сельскага Савета. Па плошчы ён адзін з самых буйных у рэспубліцы. На 140 квадратных кіламетрах размешчана 16 пасёлкаў і вёсак, дзе жыве 8,5 тысячы чалавек. Паўнапраўны гаспадар тут сельскі Савет, у які выбрана 75 дэпутатаў. Узначальвае выканаўчы камітэт сельсавета Казімір Татаржыцкі. Яму, як старшыні мясцовага органа ўлады, даводзіцца вырашаць самыя розныя праблемы, пачынаючы, скажам, ад арганізацыі дапамогі адзіночым пахільным людзям і канчаючы будаўніцтвам у вёсках сацыяльна-культурных аб'ектаў, дарог і пракладкай водаправодаў. У сельскага Савета няма спраў другарадных, лічыць Казімір Татаржыцкі. Тут усё важна. Бо за кожным такім пытаннем стаяць людзі, іх інтарэсы. А адзін з галоўных абавязкаў дэпутатаў, выбранных у мясцовы Савет, і ёсць выкананне просьб і наказаў выбаршчыкаў.

НА ЗДЫМКАХ: старшыня Навадворскага сельскага Савета Казімір ТАТАРЖЫЦКІ; у выкананне сельскага Савета ідзе прыём наведвальнікаў; старшыня Савета гутарыць з рабочы-

мі саўгаса «Мінская гароднінная фабрыка»; у вольны час Казімір ТАТАРЖЫЦКІ любіць працаваць разам з сям'ёй на агародзе. Фота А. ТАЛОЧКІ.

ВЕЛИКАЯ ОТЕЧЕСТВЕННАЯ: ВЗГЛЯД ЧЕРЕЗ ДЕСЯТИЛЕТИЯ

ЦЕНА ПОЛИТИКИ ПООЩРЕНИЯ АГРЕССОРА

45 лет тому назад, 22 июня 1941 года, фашистская Германия внезапно и вероломно напала на Советский Союз. Начавшийся в сентябре 1939 года военный пожар в Европе вышел за рамки капиталистической системы. На советско-германском фронте развернулось ожесточенное противоборство социализма с наиболее реакционными силами империализма.

Ответственность за нападение на СССР, как и за развязывание второй мировой войны в целом, на Западе принято возлагать на одного Гитлера. Там много иншут о выдвинутой им программе завоевания «жизненного пространства» на Востоке, о его «непримиримости к большевизму» и «жажде к большим катастрофам». Однако буржуазная историческая литература, как правило, полностью игнорирует тот факт, что так называемые «западные демократии» (США, Англия, Франция и другие) всячески подталкивали Гитлера к агрессии против Советского Союза.

Во второй половине 30-х годов империалисты Англии, Франции и США предприняли настойчивые усилия использовать для борьбы против СССР фашистскую Германию и милитаристскую Японию. Их руками они хотели уничтожить или хотя бы значительно ослабить Советский Союз. Именно это явилось одной из главных причин, обусловивших проведение западными державами политики «умиротворения» фашистских агрессоров. Реакционные правительства Англии и Франции пытались путем попустительства и пособничества фашизму направить агрессию гитлеровской Германии на Восток, против СССР. Особенно очевидно это стало проявляться с приходом к власти в Англии в мае 1937 года правительства Н. Чемберлена.

На руку фашистским державам играл и принятый конгрессом США в 1935 году «закон о нейтралитете», запрещающий оказание военной помощи любой из воюющих сторон. Ставя знак равенства между агрессором и его жертвой, правящие круги США тем самым лишали страну, подвергшуюся нападению, возможности приобрести оружие и военные материалы для обороны. В то же время Германия, Италия и Япония получали от США и Англии займы, новейшую

технологии, необходимое для военной промышленности сырье и могли быстро увеличивать свой военный потенциал.

В 1935 году западные державы в нарушение Версальского договора позволили фашистской Германии создать мощную армию и присоединить Саарскую область. Почувствовав свободу рук, Гитлер в 1936 году ввел германские войска в демилитаризованную по Версальскому договору Рейнскую область. В том же году Германия и Италия предприняли вооруженную интервенцию против республиканской Испании. В марте 1938 года при попустительстве западных держав Гитлер осуществил аншлюс Австрии. Советский Союз решительно осудил фашистскую агрессию в отношении Австрии и в своем заявлении по этому поводу подчеркнул, что совершенное в центре Европы насилие грозит вызвать новые международные конфликты и представляет особую опасность для Чехословакии.

Советские опасения полностью оправдывались. Едва покончив с Австрией, гитлеровское правительство принялось для подготовки захвата Чехословакии. Начиная с весны 1938 года, СССР прилагал все усилия, чтобы побудить Англию и Францию выступить вместе с ним в защиту Чехословакии от гитлеровских территориальных претензий, видя в этом необходимое условие сохранения мира. Однако западные державы не поддержали стремление СССР спасти Чехословакию. 29 сентября 1938 года в Мюнхене премьер-министры Англии и Франции Чемберлен и Даладьё подписали с фашистскими диктаторами Гитлером и Муссолини соглашение, по которому Германия отторгла от Чехословакии примерно 20 процентов ее территории, где проживала четверть населения страны и находилась почти половина тяжелой промышленности. Вашингтон полностью одобрил итоги Мюнхенской сделки.

Эта сделка, как отмечал составитель изданного в США сборника «Мюнхен», представляла собой результат «преднамеренного сговора, направленного на то, чтобы повернуть Гитлера на Восток, против России».

В конце 1938 года Англия и Франция всячески поощряли желание Германии овла-

деть Советской Украиной. После того как по указке Берлина в ранее принадлежавшем Чехословакии Закарпатье было создано марионеточное государство — «Карпатская Украина», английская и французская буржуазная печать стала уделять много места «украинскому вопросу». При этом и из Лондона, и из Парижа Гитлеру давали понять, что этот вопрос не затрагивает интересов ни Англии, ни Франции. Однако надежды мюнхенцев не оправдались. Гитлер отказался от украинско-карпатской затеи: в марте 1939 года он ликвидировал «Карпатскую Украину», отдав ее венгерскому диктатору Хорти.

Фашистская Германия уже ни с кем не хотела делить мир и рвалась к безраздельному господству. Только Восточную Азию и Тихий океан она согласилась отдать Японии. Англию и Францию она рассматривала как своих противников в Европе. 1 сентября 1939 года германские войска вторглись в Польшу. Столкнувшись с нежеланием Гитлера идти на новый сговор за счет СССР и стран Юго-Восточной Европы, Англия и Франция 3 сентября объявили войну Германии. Но они практически ничего не сделали для того, чтобы помочь Польше. Мюнхенцы выжидали. Они вынашивали замыслы превращения начавшейся второй мировой войны из вооруженного противоборства капиталистических держав в их объединенный поход против СССР.

Создав первоклассную военную машину, Гитлер был убежден в непобедимости «третьего рейха». В течение двух с половиной месяцев фашистские войска в 1940 году сумели оккупировать почти всю Западную и Северную Европу. Весной 1941 года они захватили Балканы. Были созданы условия для похода на Советский Союз. Большую помощь фашистской Германии в этом оказали правящие круги западных держав. Дальнейшее развитие гитлеровской агрессии поставило под угрозу не только мировые позиции США и Англии, но и само их национальное и государственное существование. Военно-политическая обстановка заставила западные державы стать союзниками СССР по войне против немецко-фашистской агрессии.

Анатолий СТЕПАНОВ.
(АПН).

В «ПСИХОЛОГИ ЧЕ СКОП ВОЙНЕ», развязанной империализмом против Советского Союза, особое место занимает миф о якобы «вынужденном», «превентивном» характере войны фашистской Германии против СССР. Выдвинут он был фашистской пропагандой и сводился к тому, чтобы обвинить Советский Союз в проведении в 1939—1941 годах «экспансионистского», «агрессивного» курса по отношению к Германии и другим соседним с СССР государствам и на основании этого представить нападение немецко-фашистских войск на Советскую страну лишь как ответ на «советскую угрозу».

ства полностью опровергает измышления о «советской угрозе». Никаких «агрессивных намерений» не преследовал Советский Союз и в сложных условиях 1939—1941 годов. С началом второй мировой войны в Европе Страна Советов была вынуждена усиленно готовиться к обороне против надвигавшейся опасности со стороны мирового империализма, и прежде всего его ударной силы — германского фашизма.

В 1939—1941 годах в Советском Союзе были осуществлены важные мероприятия, направленные на перестройку работы промышленности и транспорта, создание государственных резервов и мобилизационных за-

КОМУ СЛУЖИТ СТАРЫЙ МИФ

Наиболее законченную и открытую форму фашистский миф о «превентивной войне» получил в меморандуме, врученном министром иностранных дел Германии Риббентропом советскому послу в Берлине 22 июня 1941 года через полчаса после вторжения гитлеровских полчищ на территорию СССР. Нацистская пропаганда сразу же подхватила эту клевету и стала ее широко распространять.

После разгрома фашизма вымысел о «превентивном» нападении Германии на СССР снова был извлечен на свет, но теперь уже идеологами американского империализма. Тон в пропаганде этого злобного фашистского вымысла задал госдепартамент США. В 1948 году он опубликовал сборник материалов о советско-германских отношениях в 1939—1941 годах, ставших классическим примером тенденциозности в подборе и трактовке документов.

Вслед за тем на Западе появился ряд «исследований», содержащих клевету на внешнюю политику СССР накануне войны. Последние попытки реанимации старого фашистского мифа были приурочены к 40-летию окончания второй мировой войны и 40-й годовщине Нюрнбергского процесса. «...И ныне, — отмечал Генеральный секретарь ЦК КПСС М. С. Горбачев на торжественном собрании, посвященном 40-летию Победы советского народа в Великой Отечественной войне, — в ходу злонамеренный миф о «советской военной угрозе», которым столь крикливо пользовался нацизм».

Обращение в последнее время империалистической пропаганды к старому фашистскому мифу о «превентивной войне» объясняется прежде всего усилением агрессивной, авантюристической направленности политики ведущих капиталистических государств, прежде всего США. Всякий раз, когда реакционным силам Запада необходимо получить новые ассигнования на гонку вооружений и подготовку войны против СССР и других стран социалистического содружества, империалистическая пропаганда начинает твердить об «экспансионистских целях Советов», о советской или коммунистической «угрозе».

Последовательная борьба СССР за укрепление мира и предотвращение войны на всех этапах существования социалистического государ-

ства нарастающая угроза военного нападения империалистов потребовала и разрывания вооруженных сил, увеличения их общей численности и расширения подготовки военных кадров. В мае — июне 1941 года в связи с поступающими сведениями о подготовке Германии к нападению на СССР была осуществлена передислокация ряда дивизий и корпусов приграничных округов ближе к западной границе. Однако эта передислокация имела чисто оборонительные цели, а не преследовала собой «создание возможностей для нанесения ударов по другим странам», как утверждает некий западно-германский доктор У. Мюллер, а также авторы 4-го тома западногерманского труда «Германский рейх и вторая мировая война».

Об отсутствии у Советского Союза «агрессивных устремлений» свидетельствовали даже официальные представители фашистской Германии. В доносении генеральному штабу вермахта от 21 мая 1941 года военный атташе при германском посольстве в Москве генерал Э. Кестринг подчеркивал: «...нет никаких признаков наступательных намерений Советского Союза». Эта же мысль была выражена в секретной телеграмме посла Германии в Советском Союзе графа Ф. фон Шуленбурга, направленной из Москвы в Берлин 6 июня 1941 года: «...Россия будет воевать только в том случае, если на нее нападут. Все военные мероприятия носят чисто оборонительный характер».

Борьба за мир и дружбу народов, за взаимовыгодное сотрудничество между государствами, за разоружение, против войны — это принципиальный, сознательно определенный и постоянный курс, вытекающий из природы социализма. «КПСС исходит из того, — говорится в новой редакции Программы КПСС, принятой XXVII съездом партии, — что исторический спор между двумя противоположными общественными системами, на которые разделен современный мир, может и должен решаться мирным путем. Социализм доказывает свои преимущества не силой оружия, а силой примера во всех областях общественной жизни...»

**Полковник
Анатолий ЯКУШЕВСКИЙ,**
кандидат исторических наук.
(АПН).

ИЗ ФРОНТОВОГО АРХИВА

НА СНИМКАХ: 1941 год. Западный фронт. Первые дни войны. Гитлеровский самолет сбив в воздухе нашими зенитчиками; январь 1943 года. Сталинград. В перерыве между боями.

THE 10TH ANNIVERSARY

The Byelorussian Society for Cultural Relations with Compatriots Abroad (The 'Radzima' Byelorussian Society) was founded at the beginning of 1976. But it wasn't founded on a new soil. An organization with an approximately similar function and also with the same name had already been in existence. The foundation of the Society in its present form was inspired by the desire to involve a wider range of the Soviet public in its work. This after all is a voluntary organization, and the nature of its activities, the problems it faces are humanitarian ones. The entire work is aimed at strengthening peace, common understanding, friendship among the peoples of different countries and the broadening of cultural contacts with our compatriots abroad.

The newspaper 'Golas Radzimy' which is the publication of our Society has in its pages information about all the most important events in our country and in the Republic.

We are assisting our compatriots in the work of their cultural and educational organizations, in the establishment of clubs, schools and groups devoted to amateur artistic work. Like the majority of public organizations, which establish contacts with foreign friends, we conduct correspondence, exchange delegations and tourist groups and on the request of our compatriots we send works of fiction and literature of the public, political and information varieties, albums, books on arts, literature for children. We also send them prepared material for photo exhibitions, each concerning a particular subject, which our compatriots then display in their cultural centres — people's houses and clubs. In recent years we have sent abroad films devoted to the 60th anniversary of the foundation of the USSR and to the 100th anniversary of the births of our outstanding poets Yanka Kupala and Yakub Kolas, and we sent them films about the Byelorussian flora, fauna and countryside.

The journalists of 'Golas Radzimy' have been abroad many times and have been hospitably met by the Byelorussians who live there, have been acquainted with the patriotic work of their organizations and have been told about their contribution to the peace movement.

Every year we meet with our foreign compatriots in the 'Radzima' Byelorussian Society at its head-quarters in Minsk. There are always numerous tourist groups and small delegations in Byelorussia on our invitation, there are also single compatriots who visit their motherland on private visas.

We hold courses annually for our compatriots so that they do not forget their native tongue, their knowledge of the culture and the history of their people is improved and our folksongs become more widely sung abroad. Everyone of our compatriots may attend these courses. The candidates are usually proposed by their organizations for example by the Union of Soviet Citizens in Belgium of the Federation of Russian Canadians, or the Slavonic Community in England and others. We, as a rule, satisfy their requests. Besides, everyone of our compatriots may write personally to us about which courses he would like to attend and what knowledge he wishes to gain.

The 'Radzima' Byelorussian Society arrange yearlong courses in addition to three-week ones. The teaching is provided at the preparatory department of one of the higher educational institutions in Minsk, for example, at the Institute for Foreign Languages. Everyone is eligible for these courses. The travel is paid by the student himself but we provide him with a grant and a room in the hostel for the period.

On the same conditions his education may be continued into different fields — studying to become a doctor, an engineer, an economist or a cultural worker.

Every year we invite our compatriots' children, grandchildren and even great-grandchildren to one of the Young Pioneers' camps. Their ages vary from 8 to 14. For more than 20 years we had invited boys and girls from abroad for rest and recreation. Many of them have now grown up and they send us their own children. The fact that they visit the land of their fathers, grandfathers and forefathers promote their patriotic feelings, their love of this land and promotes respect and friendship towards the Soviet Union.

Maksim TANK

*I steadily follow again
The summerly days that retreat,
The withering tints of heaven
The song, once begun, incomplete.
In fact I am not so convinced
If my far, meandering road
Will bring me, at last, to my youth,
To my former village abode.
If this roadway does bring me there,
I'll have to knock long at the door
As none'll believe in my coming
Save Mother, but she is no more.
1974.*

Dictated by Man

An article by Zair Azgur, USSR People's Artist, Hero of Socialist Labour, President of the Byelorussian Branch of the Soviet Peace Fund

The present level of nuclear arsenals of the great powers has brought mankind to a state which can lead to the end of the existence of the mankind that is to the self-annihilation of human civilization.

I'm sure that people had long before anticipated this way of the world development. From time immemorial the best works of arts and literature have been imbued with hopes about peace, with yearning for it. Of course, people praised military leaders, generals, crowned with laurels for victories over the enemy. But much more distinct was the voice that rendered homage not to mere victors but to those who had defeated and put into flight an aggressor, an usurper, a robber, a claimant to foreign lands or the power over neighbouring nations. People could always distinguish fair and unfair wars. The clearest differentiation was done by V. I. Lenin, which has been proved true by the historical experience of our century at the dawn of which the Soviet power proclaimed the famous and significant Decree on Peace.

Sometimes I think that inhabitants of other planets, if there were any, would understand by an artistic symbol what is cherished by residents of the Earth, in particular by the Soviet people, after seeing a statue named Let's Beat Swords Into the Ploughshares by my friend Eugeny Vuchetich. What a deep sense has the image of a man turning a weapon into a ploughshare! The great truth of our time is behind this. Suffice it to recall that during World War II immediately after the liberation of towns, there were worked out plans for their reconstruction, plans for the renovation of ancient cities and for the construction of new towns. The peace literally followed in tracks of the liberation battles near Moscow and on the Volga, in Byelorussia and in the Nor-

thern Caucasus, in the Ukraine and in Moldavia. I remember how happy we were to see the sun reflections on the windows of every building repaired or raised from the ruins in Smolensk and in Minsk, in Vitebsk and in Novgorod, in Kiev and in Murmansk. It was a peaceful sun!

The possession by the idea of peace is becoming a noble feature of our contemporary. When I am writing about the war I am writing about the peace, about the vital necessity for everyone to fight for it, once said my friend Ales Adamovich, a writer. He is one of those possessed by the idea of peace. The film "Go and See", created by him together with E. Klimov, a film director, is a convincing evidence of the way a master of culture realizes his credo. This is a militant truth about the past world war, the truth that sounds like an alarm bell calling for peace. The "Go and See" tragic film keeps away from usual ways of depicting battle scenes and the so called trench episodes and introduces documentary elements into a feature film. The film is staggering both for veterans and young people who happen to be the descendants of those who have won in the past and hopefully the last world war. It is significant that for us, the Soviet people, that this war will remain in memory as the Great Patriotic War, a war which was fair on the part of our society and of our country a war of liberation.

The dramatic art of my Republic has lunched to the high repertoire orbit 'The Privates', a play by A. Dudarev, produced on the best Byelorussian stage which is the Yanka Kupala Academic Theatre, the play which is performed by actors with inspiration and skill.

The documentary screen has brought closer to viewers the images of heroic women from

hard times of war thanks to Byelorussian cinematographers who released the series of films 'The War Has Not a Woman's Face'.

We are impressed by visible, reviving before our eyes past, that is related to the very notion of war. Cinema, theatre are the arts that are able to create the illusion of an action that seems to take place at this very moment and to infect the viewer with emotions experienced by characters of a film or a play. The emotional charge of such works of art is enormous. Cinema and theatre along with literature, music and graphic arts passionately and actively appeal to contemporaries to consolidate peace and to fight against war.

How then does our contemporary react to such appeals?

I will tell about one of the forms of a truly effective influence of people of our times on the course of present-day events. I am the President of the Byelorussian Branch of the Soviet Peace Fund. Daily I associate with people who not only realize how fatal the results of the use of nuclear weapon can be but look for the possibility not only in word but also in deed to promote the mobilization of efforts for peace. A voluntary contribution to the all-national accumulator of resources aimed to the Peace Fund is a practical act of an individual or a collective. It is the expression of will of our contemporaries embodied in an important factor.

I could list industrial enterprises and research institutes, agrarian complexes and plant collectives, schools and collective farms... Peace stints, contributions from regular wages, money earned through voluntary work on Saturdays and Sundays, 'peace trips' in public transport. Thus, hundreds, thousands and even hundreds of

thousands roubles are contributed to the Peace Fund...

Here are a few names. Fees and royalties have been transferred to the Peace Fund by writers A. Adamovich, V. Vitka, N. Gilevich, K. Krapiva, E. Skobelev, S. Pavlov, E. Ogniyetsvet, I. Chigrinov; by singers V. Vuyachich, S. Danilyuk; by composers I. Luchenok, E. Glebov, V. Budnik, G. Vagner.

Popular professional performing groups like *Pesniary* and *Verasy*, newspapers and magazines, amateur performing groups or clubs like *Mechta* and *Solnyshko* children groups and amateur companies arrange special functions with all proceeds transferred to the Peace Fund...

Not an ostentatious altruism, not a merchantile gesture, not a bravado, but a deliberate move is, for instance, the act of F. P. Gavrilin, a Great Patriotic War veteran from Medvedovka village, Gorky district, who asked the district social security office to transfer his monthly pension to the Soviet Peace Fund and the decision of the staff of the Institute of Philosophy and Law of the Academy of Sciences of the Byelorussian SSR and its director Eugeny Babosov to contribute to the Fund the financial part of the State Prize that they were entitled to. It must be clear why for the illustration of my thought regarding the unanimity of the Soviet people I have cited such different examples like the contributions from the elderly man living in the contry-side and from men of science to show the nationwide character of the movement of the Peace Fund participants.

Being an artist, I am interested in moral and ethic aspects of such acts. V. I. Lenin once said that ideas become the material force when they possess masses. The movement of Peace Fund participants is an undeniable force. Practical steps which each of the Fund participants undertakes is a manifestation of a definite character of a person, of rich and mature personality. Spiritual harmony of such personality is the theme that attracts the attention of

writers, painters, actors and cinematographers. They look for such characters.

Artistic creative works are as before trying to show how a person can and should withstand in striving for the ideal, developing one's own character in the struggle with circumstances and with oneself, that is to follow personal and socially motivated life quest. Our reality with its accelerating processes in all spheres of knowledge and activity demands that an artist should be sensitive to the self-styled development of an original personality of our time. Numerous different aspects should be taken into account in every-day life and in radical moves of people in order to be sure that before you is a real hero of our time.

Perhaps, these my thoughts focus the attention on people with whom I was lucky to associate in connection with the Soviet Peace Fund activities, on those who multiply the reserves of our nation-wide accumulator of resources used for restraining the aggressor, curbing the arms race, averting the nuclear catastrophe.

As far back as 1950 American writer William Faulkner on receiving the Noble Prize proclaimed a dreadful maxim of the current century which according to him, consists in the fact that the tragedy of our time is the universal animal fright which had been possessing people for so long time that they got accustomed to it. The author said that of all questions of human spirit only one was left that is when we shall be annihilated. Certainly, the feelings of historical doom looked at that time somewhat exaggerated. Even nowadays I would argue with the author of such statement since not only the fear impells modern people, but their confidence in the possibility and the necessity to preserve peace. This is what all activities of the Communist Party are aimed at and it was underlined in the new edition of the Programme of the Communist Party of the Soviet Union. If millions of people of our country had no such hope and confidence we would not have the Peace Fund.

НОВЫ МУЗЕЙ У МАСКВЕ

КВАТЭРА ПУШКІНА
НА АРБАЦЕ

Так называецца нядаўна адкрытая ў Маскве экспазіцыя, якая цудоўна дапаўняе Дзяржаўны літаратурны музей А. С. Пушкіна.

На старой маскоўскай вуліцы Арбат знаходзіцца асабняк, звязаны з імем і лёсам вялікага рускага паэта. Незадоўга да вяселля з Наталляй Ганчаровай, у 1831 годзе, Пушкін наняў другі паверх гэтага дома і пражыў тут тры з палавінай месяцы — тэрмін невялікі, але вельмі значны ў жыцці паэта. Сюды пасля вянчання ён прывёз маладую жонку, тут упершыню знайшоў доўгачаканы хатні ачаг, сям'ю. Гэта былі месяцы шчасця, якое не так ужо часта выпадала на долю паэта.

Навуковы калектыў Дзяржаўнага літаратурнага музея А. С. Пушкіна сумесна з групай архітэктараў зрабіў вялікую работу па рэстаўрацыі дома: поўнасцю цэлыя сцены, знойдзеныя чарцяжы і планы пачатку XIX стагоддзя памаглі беражліва аднавіць ранейшыя аб'ёмы і размяшчэнне пакояў, лесвіц, унутраны дэкор. І як фенікс з попелу, паўстаў пушкінскі дом, набыўшы былую ампірную прыгожасць. Блакітны двухпавярховы асабняк з балконам і ажурнай агароджай — упрыгажэнне абноўленага Арбата, які стаў запаведнай зонай.

У новым музеі дэталёва ўзноўлена літаральна па днях жыцця Пушкіна таго перыяду. Гэта адбілася і ў экспазіцыі, што размешчана на першым паверсе дома. Значнае месца ў ёй займае тэма «Пушкін у Маскве». Адна з залаў цалкам прысвечана архітэктурнаму абліччу горада таго часу: старадаўнія гравюры, літаграфіі. Пра маскоўскія сяброў паэта, пра яго сувязі з дзесяцімі літаратуры і мастацтва расказвае цэлая галерэя партрэтаў. Экспазіцыя насычана кнігамі: тут і першыя маскоўскія выданні і публікацыі Пушкіна, і рэцэнзіі на яго творы, тагачасныя часопісы і альманахі, кнігі маскоўскіх літаратараў.

Залы ніжняга паверха не толькі расказваюць аб Маскве і фактах біяграфіі паэта, але ўзнаўляюць атмасферу эпохі. Сучаснае абсталяванне — лёгкія шклянныя шафы і стэнды — спалучаецца з элементамі ўбранства, мэбляй пушкінскага часу. Удалося знайсці і рэстаўрыраваць мэблю з Палатнянага завода — маёнтка Ганчаровых, дзе прайшло дзяцінства жонкі паэта і дзе неаднойчы пасля вяселля бываў ён сам, адшуканы рэчы, што належалі сябрам Пушкіна.

Аднак мемарыяльны цэнтр музея, яго сэрца — пяць пакояў другога паверха, у якіх жылі Пушкіны.

Да нас не дайшло ні адзінай рэчы з гэтага шчаслівага дома. Вядома, можна было б традыцыйна рэканструяваць кватэру паэта, абстаўшы яе старадаўняй мэбляй. Аднак стваральнікі музея палічылі немагчымым ставіць сюды чужыя, няпушкін-

скія рэчы. Яны зрабілі па-іншаму.

У першым, самым вялікім з пакояў — зале нямнога мэблі той эпохі, а на сценах партрэты блізкіх знаёмых паэта, што бывалі ў яго на Арбаце. Менавіта ў гэтай зале напярэдадні вяселля, 17 лютага 1831 года, сабраліся на апошнюю халасцяцкую вечарынку сябры Пушкіна. Шмат спрачаліся, жартавалі, чыталі вершы, гаварылі тосты, праводзячы прыяцеля ў жанатае жыццё.

На наступны дзень, 18 лютага, з царквы Вялікага Вазнясення, якая знаходзіцца непадалёку ад Арбата, Пушкін прывёз у гэты дом васемнаццацігадовую прыгажуню жонку. І тут, у вялікай зале, была дадзена ўрачыстая вясельная вячэра.

А праз дзесяць дзён Пушкіны наладзілі на арбацкай кватэры свой першы прыём. Адзін з запрошаных успамінаў, які гэта быў слаўны, па-маскоўску ўтульны баль: «І ён, і яна цудоўна частавалі гасцей сваіх. Яна прыгожая, і яны як два галубкі... Многа ўсе танцавалі...»

Так пачаліся першыя месяцы сямейнага жыцця паэта, якія ён называў «светлым існаваннем». Менавіта адсюль, з арбацкай кватэры, паслаў Пушкін сябру ў Пецярбург самае спакойнае і радаснае з сваіх пісьмаў: «Я жанаты — і шчаслівы: адно жаданне маё, каб нічога ў жыцці маім не змянілася — лепшага не чакаю. Гэты стан для мяне настолькі новы, што, здаецца, я перарадзіўся».

Іншыя мемарыяльныя пакоі амаль пустыя. Яны захоўваюць святое, вечнае: прысутнасць Пушкіна ў гэтых пакоях. Яны заліты святлом. Афарбоўка сцен, наборны паркет, цёмная пазалота свяцільнікаў, ззянне хрустала ў люстрах, прыгожыя шторы, рэканструяваныя па ўзорах 1830-х гадоў, ствараюць настрой радасці, душэўнага цяпла і спакою.

Тут толькі некалькі лаканічных, умоўных кампазіцый з бяспэчэнных для нас экспанатаў: канторка, што належала паэту, рукапісы твораў, якія ён чытаў сябрам у гэтым доме, столік для рукадзелля Наталлі Пушкінай, прыжыццёвыя партрэты паэта і яго жонкі.

Светлая музыка Моцарта і вершы Пушкіна суправаджаюць наведвальнікаў музея. З удзячнасцю яны ўглядаюцца ў прыгожы твар жанчыны, якая прынесла паэту вялікае чалавечае шчасце. Пранікнёна гучаць пушкінскія радкі, прысвечаныя Наталлі Ганчаровай: «Исполнилось мои желанія, Творец тебя мне ниспослал, тебя, моя Мадонна, чистейшей прелести чистейшим образом».

Да шматлікіх мемарыяльных музеяў Аляксандра Пушкіна — у Ленінградзе, у Царскім Сяле, у Міхайлаўскім і Болдзіна — прыбавіўся яшчэ адзін — «Кватэра Пушкіна на Арбаце».

Галіна КУРАЧКІНА,
загадчыца музея.

ДНІ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА БЕЛАРУСІ Ў ЭСТОНІІ

3 ЧЫСТЫХ
КРЫНІЦ
БРАТЭРСТВА

«Сардэчна запрашаем, дарогія сябры!». «Тэрэ тулемаст, каллід сабрад!». «Добро пожаловать, дорогие друзья!». Гэтыя словы больш за тыдзень гучалі ў старадаўнім Таліне, Тарту, Кохтла-Ярвэ, Вільяндзі, Пярну і іншых гарадах і населеных пунктах Эстоніі. Іх можна было прачытаць на транспарантах, што ўпрыгожылі вуліцы і будынкі, на старонках рэспубліканскіх газет. З 28 мая па 4 чэрвеня ў Эстоніі праходзілі Дні літаратуры і мастацтва Беларускай ССР.

Праграма Дзён была змястоўная і насычаная. 56 канцэртаў далі майстры мастацтваў нашай рэспублікі, адбыліся дзесяткі творчых сустрэч пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, кінематаграфістаў, кнігавыдаўцоў са сваімі эстонскімі калегамі, у працоўных калектывах і навучальных установах.

...Сонечнай выдалася раніца 29 мая. У гэты дзень члены беларускай дэлегацыі прыйшлі на цэнтральную плошчу Таліна да помніка Леніну, каб ушанаваць памяць правадыра.

Наступны маршрут дэлегацыі на Маар'ямягі — свяшчэннае месца для кожнага эстонецца. Тут, амаль на самым узбярэжжы Фінскага заліва, знаходзіцца мемарыяльны комплекс, узведзены ў гонар барацьбітоў за Савецкую ўладу, якія аддалі сваё жыццё за перамогу сацыялізму ў Эстоніі. На мітынг, што адбыўся на Маар'ямягі, выступіў адказны сакратар Мінскай секцыі ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны А. Барданаў, які ўдзельнічаў у баях з фашыстамі на эстонскай зямлі. Пасля мітынгу прадстаўнікі эстонскай і беларускай грамадскасці пасадзілі ў Талінскім парку дружбы народаў алею дрэўцаў.

Увечары гэтага ж дня ў Палацы культуры і спорту, самай вялікай глядзельнай зале рэспублікі, сабраліся на ўрачыстае адкрыццё Дзён тысячы жыхароў Таліна.

У канцэрце прадэманстравалі сваё майстэрства лепшыя мастацкія калектывы абедзвюх рэспублік. А вясёлую «Лявоніху» выканалі разам два калектывы — Дзяржаўны ансамбль танца БССР і ансамбль «Сырпус».

Дружнымі апладысентамі сустрэла зала верш П. Панчанкі «Шанка эстонца» ў выкананні народнай артысткі БССР М. Захарэвіч. Як вядома, аўтар гэтага верша нарадзіўся ў Эстоніі.

Вялікім поспехам у эстонскіх глядачоў карысталіся выступленні папулярнага беларускага ансамбля «Верасы». Дадатковы канцэрт гэтага калектыву адбыўся пад адкрытым небам на ратушняй плошчы сталіцы для ўсіх жадаючых.

Праграма Дзён уключала мноства самых разнастайных мерапрыемстваў. Каля ста работ было прадэстаўлена ў экспазіцыі выстаўкі, якая размяшчалася ў Талінскім Доме мастакоў. Аматыры жывапісу пазнаёміліся з творамі, выкананымі за апошнія дзе-

сяцігоддзе вядучымі беларускімі аўтарамі.

Тыя ж, хто наведаў Дзяржаўны мастацкі музей ЭССР, змаглі ўбачыць творы беларускага майстра В. Бялыніцкага-Бірулі, Сорак дзевяць палотнаў выдатнага пейзажыста, створаныя ў розныя гады, далі магчымасць наведвальнікам прасачыць, як фарміраваўся і развіваўся талент аўтара.

Выстаўка беларускай графікі была арганізавана ў Саарэмааскім краязнаўчым музеі, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва — у Талінскім музеі прыкладнога мастацтва, выстаўка народнага мастацтва — у выставачнай зале Кохтла-Ярвэ.

У рамках Дзён працавала таксама кніжная выстаўка. Беларускія літаратары былі гасцамі супрацоўнікаў і чытачоў Дзяржаўнай бібліятэкі ЭССР імя Крэйцвальда, рыбакоў калгаса імя С. Кірана, мелі гутарку ў таварыстве кнігалюбаў рэспублікі, наведалі востраў Саарэмаа.

Аматыры кіно Эстоніі прынялі ўдзел у мерапрыемствах фестывалю беларускага фільма.

Дні падарылі нашым эстонскім сябрам шмат іншых запамінальных вечароў і сустрэч. Нязменным поспехам карысталіся выступленні ансамбля народнай музыкі «Свята», ансамбля старадаўняй музыкі «Кантабіле». Пры перапоўненых залах праходзілі аўтарскія вечары народнай артысткі СССР С. Дарнілюк, заслужанай артысткі УССР скрыпачкі В. Пархоменкі, лаўрэата міжнародных і ўсесаюзных конкурсаў І. Алоўнікава...

Паездкі беларускіх калектываў і творчых груп, вядомых дзеячоў літаратуры і мастацтва па Эстоніі, сустрэчы з рабочымі, рыбакамі, землярабамі, моладдзю дапамагалі сябрам з братняй рэспублікай знайсці ў нашай культуры і мастацтве шмат новага, яе дасягненнямі. Дні літаратуры і мастацтва сталі сапраўднымі святамі дружбы.

НА ЗДЫМКАХ: выступе фальклорна-хараграфічны ансамбль «Харошкі»; сустрэча мастакоў Беларусі і Эстоніі на адной з мастацкіх выставак; што дэманстраваліся ў час Дзён у Таліне; выстаўка кніг.

Фота В. РУДЗЬКО і У. ШУБЫ.

АПЛАДЫСМЕНТЫ—МУЗЫЦЫ

Высокае выканаўчае майстэрства піяністкі лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Ірыны Шумілінай добра вядома аматарам музыкі не толькі ў нашай рэспубліцы. Ёй апладзіравалі ў канцэртных залах Масквы і Ленінграда, іншых гарадоў краіны, будаўнікі Байкала-Амурскай магістралі, удзельнікі і госці XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў...

У Мінску адбыўся творчы вечар піяністкі. У выкананні Ірыны Шумілінай прагучалі творы Бетховена і Шапэна, Ліста і Рахманінава, Стравінскага і Г. Вагнера, Лучанка і Догі. У канцэрце разам з Ірынай Шумілінай удзельнічалі камерна-інструментальны ансамбль Белдзяржтэатрадыё пад кіраўніцтвам Я. Валасюка, струннае трыо і ансамбль «Калаж» Белдзяржфілармоніі, з якімі артыстка звязвае вялікая творчая дружба. Гарачымі, шчырымі апладысентамі слухачоў суправаджаўся літаральна кожны нумар творчай справаздачы таленавітай піяністкі.

ДУХОЎНЫ МІКРАКЛІМАТ СЯМ'І

НЕ ХЛЕБАМ АДЗІНЫМ ЖЫВЫ ЧАЛАВЕК

Для такога журналісцкага матэрыялу, зразумела, можна было б выбраць больш каларытную сям'ю, дзе, скажам, муж ці жонка, а то і абодвы маюць самыя непасрэдныя адносіны да культуры — працуюць у гэтай галіне або займаюцца самадзейнай мастацкай творчасцю, а іх дзеці вучацца ў музычнай школе ці наведваюць музычны гурток... Такіх сем'яў у нас у Беларусі мноства. І тады мне, як аўтару, было б значна лягчэй і прасцей паказаць тыповую сям'ю, так сказаць, у люстры культуры, яе духоўныя запатрабаванні.

Я выбрала знешне не зусім выгрышны варыянт, таму што сям'я Касенкаў, пра якую ў далейшым буду расказваць, з'яўляецца тыповым прадстаўніком сучаснай навукова-тэхнічнай інтэлігенцыі. Людміла Антонаўна і Васіль Георгіевіч больш за 20 гадоў працуюць на Мінскім трактарным заводзе інжынерна-канструктарамі. Васіль Георгіевіч — начальнік канструкцыйнага бюро. Двое іх сыноў — Алёша і Коля сёлета скончылі сямі клас.

...Яны запрасілі мяне ў госці, і я ў кватэры яшчэ ішоў рамонту.

Жыццё ж з-за рамонту не спыняецца, — жартавала энергічная жанчына, вынімаючы з духоўкі піражкі. — Усё робім сваімі сіламі. Трое мужчын у хаце — сорамна запрашаць будаўнікоў... Першым абавязлі дзіцячы пакой, потым ванную, спальню, кухню.

У Касенкаў добрая трохпавярхая кватэра ў адным з мікрараёнаў сталіцы — Чыжоўцы. Наладжаны дабрабыт. Разам з гаспадыняй мы роўна невялікую экскурсію па кватэры. Амаль уся мэбля тут з магазіннага, яе зрабіў сам будаўніцтва арыгінальна і эстэтычна, а прызначэнне шматфункцыянальнае. Словам, рэалізавалася багатая фантазія аўтара, эксперыментатара, стваральніка па натуре.

У зале вялізная кніжная шафа, дзе, як я заўважыла, сабраны неаблагая ўласная бібліятэка. Сянік ўпрыгожвае чаканка і вазж работы самадзейнага мастака, які падарыў ім свой твор. Трохі нечаканую для гэтай сучаснай кватэры рэч убачыла ў адным з пакояў — вышываны «крыжыкам» букет кветак. Захапленне гаспадыні?

— Я так не ўмею, — растлумачыла Людміла Антонаўна. — Гэта справа рук сваякоў. Матчына рукадзелле, спачатку неарганічнае для сучаснага гарадскога пакоя, паступова ўвайшло ў інтэр'ер кватэры, стала яго неадрыўнай часткай, часткай той духоўнай культуры, якая пануе ў гэтай сям'і.

Дык з чаго ж пачыналася сям'я? Я прашу прыгадаць гаспадару Васіля Георгіевіча.

— Мы з Людмілай пажаніліся ў пачатку 70-х гадоў. Сямей-

нае жыццё наша пачыналася, што называецца, з нуля. Набылі лыжкі, талеркі, стол... Адна з першых значных пакупак — тэлевізар. Штомесячна зараблялі ўдваіх 230—250 рублёў. Па першым часе заробная плата ў кожнага з нас, як маладых спецыялістаў, была невялікая — 115 рублёў (цяпер я адзін атрымліваю больш, чым некалі мы зараблялі ўдваіх). Прыблізна 130 рублёў трацілі на харчаванне. Вельмі значную графу расходаў у нашым бюджэце складалі культурныя патрэбнасці. На гэта мы не шкадавалі грошай. Людміла, напрыклад, вельмі любіць балет. І мы часта бывалі ў тэатры оперы і балета. Хадзілі таксама ў кіно, глядзелі тэатральныя навінкі, набывалі цікавыя кнігі. Я, як заўзятый фотаамаатар, многа здымаў.

Зараз цяжка дакладна сказаць, колькі мы расходвалі грошай на «культурныя справы». Відаць, рублёў 30—40 штомесяца.

Але сітуацыя з цягам часу змянілася. У сям'і Касенкаў нарадзіўся сын, следам другі. Гэта перавярнула ўвесь іх ранейшы ўклад жыцця, абмежавала выдаткі на культурныя патрэбы. Напрыклад, у 1973 годзе Касенкі купілі кніг усяго на 20 рублёў. Для параўнання скажу, што ў 1985 годзе на гэтыя ж мэты скарыстана каля 100 рублёў.

Пакуль дзеці былі малымі, — кажа Людміла Антонаўна, — мы не маглі сабе дазволіць ні паходзіць у кіно, ні ў госці. Не кінеш жа адных! Паратункам быў тэлевізар, кнігі, часопісы.

Вось у такіх, даволі суровых умовах, я лічу, нарадзілася і ўмацоўвалася сям'я. Адзін без другога яны нікуды не выбіраліся. І цяпер, калі сыны ўжо падраслі, ходзяць разам, абмяркоўваюць убацанае на выстаўцы, у кіно, прачытанае. У іх многа агульных інтарэсаў. Ска-

жам, бацька, здольны канструктар, прывучае сваіх хлопцаў-падлеткаў да самастойнай тэхнічнай творчасці. Дастаткова сказаць, што яны — пастаянныя чытачы часопісаў «Тэхніка моладзежы», «Моделист-конструктор», дадатку да часопіса «Юный техник» — «Умелые руки». Дарэчы тут прыгадаць, што сёлета сям'я Касенкаў выпісала перыёдыкі больш чым на 65 рублёў. У даволі доўгім спісу выданняў ёсць папулярныя і аўтарытэтныя часопісы па самых розных галінах ведаў.

— Бадай, і ў бібліятэку не трэба хадзіць? — пытаюся ў гаспадару.

— Дзецям пакуль не трэба. А што датычыцца нас, то пастаянна карыстаемся «перасоўкай» на заводзе. Там ёсць усе самыя новыя тэст-плёнкі неабходнай нам тэхнічнай літаратуры. Нашы хлопцы, між іншым, не адразу прыахвоціліся да чытання. Мы з жонкай павінны былі прыкласці пэўныя намаганні, пакуль высветлілі іх схільнасць да ваеннай, мемуарнай літаратуры. Зараз дзеці чытаюць Быкава. Многае ў прозе пісьменніка ім незразумела: характары, падзеі. Гэта і не дзіўна: яны выраслі ў бесклапотны мірны час, але павінны набыць гістарычную памяць свайго народа.

У гутарках з Касенкамі я даведлася многа цікавага і карыснага аб метадах выхавання ў гэтай сям'і. Але, бадай, галоўнае тут — уласны прыклад. Скажам, як выхоўваецца культура адпачынку? Бацька купляе лыжы ўсім членам сям'і. І з першым снегам яны ідуць у лес. Летам бяруць напракат веласіпеды і адпраўляюцца разам на прагулку. Амаль кожнае лета Касенкі з дзецьмі едуць у далёкія падарожжы. У 1978, 1980, 1983, 1984, 1985 гадах пабывалі ў Маскве, у 1984 — зрабілі азнамленчую паездку ў Гродна, у

1985 — у Калінін. Такім чынам, Алёша і Коля наведвалі амаль усе славуцкія мясціны Масквы і Падмаскоўя, шматлікія музеі сталіцы, пабывалі ў тэатрах, карцінных галерэях.

— Па праўдзе кажучы, — прызнаюцца Касенкі, — толькі прыблізна можам сказаць, колькі для нас звычайна каштуе паездка. У Маскве, напрыклад, у нас родныя, у Гродна — знаёмыя. Спыняемся ў іх. Билеты ў тэатры, музеі, на выстаўкі недарагія. Як правіла, уключаем за паездку ў 25—35 рублёў. Адуцкіх грошай — 450—500 рублёў у любым выпадку бывае дастаткова. Тое-сёе яшчэ і застаецца. Так што эканоміць на працягу года няма патрэбы.

Дружна і цікава жывуць Касенкі. Зразумела, як і ў кожнай сям'і, тут ёсць свае праблемы. Але вырашаюцца яны агульнымі намаганнямі, без канфліктаў. «Узаемаарозуменне, давер'е і павага!» — няпісаны дэвіз сям'і.

Узяць хаця б такі момант. Кожны ведае, дзе ляжаць грошы, і кожны мае права браць адтуль на неабходныя яму пакупкі. Не забываючыся, аднак, пры гэтым пра інтарэсы ўсёй сям'і.

Флюідамі высокай культуры, духоўнасці жывіцца мікраклімат сям'і Касенкаў.

— Нашы адносіны да культуры, — гаворыць Васіль Георгіевіч, — адназначныя. Як вядома, культура вельмі шырокае паняцце: гэта сукупнасць дасягненняў грамадства ў вытворчым, грамадскім і культурным жыцці, а ў адносінах да чалавека гэта адукаванасць, культурнасць, выхаванасць. Культурныя патрэбнасці нашай сям'і з кожным годам узрастаюць — не хлебам адзіным жывы чалавек. Напрыклад, нядаўна мы набылі новы каляровы тэлевізар. Той, што куплены дзесяць гадоў назад, ужо маральна ўстарэў.

Наглядаючы на тое, што ніхто з нас не займаецца мастацкай творчасцю, мы пастаянна сочым за навінкамі мастацтва і літаратуры. Многа ездзім, у нас шмат сяброў па ўсёй краіне.

Нашы дзеці, шукаючы свой інтарэс, займаліся ў розных спартыўных гуртках, у секцыі кветаводаў. (Заўважу, што нідзе за заняткі мы не плацілі). Зараз яны зацікавіліся тэхнікай. Кім бы нашы дзеці ні сталі — рабочымі ці, як бацькі, канструктарамі, галоўнае, мы лічым, каб выраслі яны культурнымі, інтэлігентнымі людзьмі, грамадзянамі свайго краіны.

Спраўды, не хлебам адзіным жывы цяпер чалавек. І не толькі клопатам пра свае асабістыя, сямейныя, так сказаць, інтарэсы. У полі яго зроку клопаты і праблемы ўсяго чалавецтва, яго будучыня.

Святлана АНТОНАВА.

Канстанцыя Буйло

4 чэрвеня 1986 года на 88-м годзе жыцця памерла вядомая беларуская пісьменніца, адна з пачынальніц сучаснай беларускай паэзіі Канстанцыя Буйло [Канстанцыя Антонаўна Калечыц].

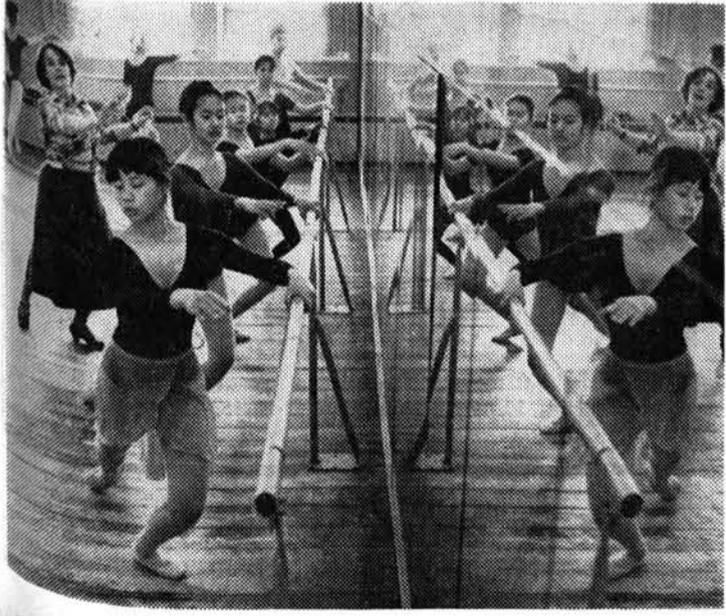
У некрологу, падпісаным партыйнымі і савецкімі дзеячамі, вядучымі беларускімі пісьменнікамі, гаворыцца:

Канстанцыя Буйло нарадзілася 11 студзеня 1899 года ў горадзе Вільні ў сям'і ляснога аб'ездчыка. Скончыўшы настаўніцкія курсы ў Вільні, працавала на Лідчыне, загадала беларускай кнігарняй у Полацку. Пасля перамогі Вялікага Кастрычніка — супрацоўнік Валакаламскага павятовага выканкома рабочых і салдацкіх дэпутатаў, бухгалтар саўгаса «Данілкава». З 1923 года жыла і працавала ў Маскве.

Друкавацца пачала ў 1909 годзе. Першы зборнік вершаў Канстанцыі Буйло «Курганная кветка» выйшаў у 1914 годзе ў горадзе Вільні. Яго адрэдагаваў Янка Купала, творчасць якога зрабіла на маладую паэтэсу вялікі ўплыў.

Канстанцыя Буйло аўтар кнігі паэзіі «Святанне», «На адноўленай зямлі», «Май», «Роднаму краю», кніжак вершаў для дзяцей «Юрочка», «У бляску зор». Неаднаразова выдаваліся аднатомнікі, а ў 1981 годзе выйшаў двухтомнік выбраных твораў паэтэсы. Паэзія Канстанцыі Буйло вызначаецца шчырасцю, глыбокім лірызмам, цесна знітана з народнай творчасцю. Яна аптымістычная па настрою, усім сваім зместам сцвярджае лепшыя ідэалы сучасніка, чалавек-творца. Многія вершы паэтэсы пакладзены на музыку. Асабліваю вядомасць набыла песня «Люблю наш край».

Творчая і грамадская дзейнасць Канстанцыі Буйло высока адзначана Радзімай. Паэтэса ўзнагароджана ордэнам «Знак Пашаны» і медалямі. У 1968 годзе ёй было прысвоена званне заслужанага дзеяча культуры Беларускай ССР.

У Мінску пабывалі японскія і амерыканскія навучэнцы балетных школ. Яны пазнаёміліся са славуцкімі горада, сустрапіліся з равеснікамі з харэаграфічнага вучылішча. Асабліва цікавымі для іх былі заняткі ў рэпетыцыйнай зале, якія на працягу двух тыдняў праводзілі мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага вучылішча народная артыстка БССР Клара Малышава і балетмайстар-педагог вучылішча Ірына Савельева.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі з японскімі навучэнцамі праводзіць К. МАЛЫШАВА (злева); на сусрэчы ў Мінскім харэаграфічным вучылішчы Наташа БАГА-СЛОУСКАЯ, Танака ХІДЭМІ, Ясуо КАСІЭ і Мары КАМЭСА-МА.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

Крынічка

М. ПЯТРОЎСКИ

ГАРБУЗІКІ

У невялічкім агародчыку ляжалі два гарбузікі. Яны пераварочваліся з боку на бок, даспявалі на цёплым сонейку.

— Гарбузікі, — спытаў дзядзька Сланечнік, — ці не надакучыла вам, абібокам, ляжаць?

— Ой, як надакучыла! — сказаў першы гарбузік, якога звалі Жоўты Бачок.

— Трэба, гарбузікі, заняцца якой-небудзь справай.

— Паспрабуй, займіся, — загаманілі гарбузікі, — калі мы нічога не можам.

— Пакаціліся ў двор, — прапанаваў Жоўты, — можа чаму-небудзь і навучымся.

На двары важна хадзілі куры. Як убачылі яны гарбузікаў, з перапуду кінуліся хто куды. Нават певень і той баязліва сышоў убок.

Раптам з вуліцы да гарбузікаў данёсся танючкі галасок:

— Ціў, ціў, ратуйце!

— Чуеш, нехта кліча, — заўважыў Зялёны Круглячок.

— Чую, ратаваць просіць.

— А што рабіць будзем?

— Вядома, ратаваць!

Пакаціліся гарбузікі, а ім насустрач — рыжы кот, які трымаў у лапах маленькае куранятка.

— Ах, ты, нягоднік! — крыкнуў Зялёны Круглячок.

— Як ты адважыўся! — падтрымаў яго Жоўты Бачок.

Напалохаўся кот і выпусціў куранятка. Яно хуценька пабегла ў куратнік.

А гарбузікі далей пакаціліся.

Коцяцца сабе, коцяцца, чуюць, нехта скуголіць.

— Паглядзі сюды, — сказаў Зялёны Круглячок, — я ведаю гэтага сабачку. Завуць яго Шарык.

— Што ты робіш тут, Шарык? — пацікавіліся браты.

— Мне вельмі балюча. Я

лапку прышчаміў. — адказаў Шарык і зноў заплакаў.

Толькі цяпер гарбузікі ўбачылі, што лапку прыціснула брамка.

— Мы табе дапаможам! — І гарбузікі прыняліся ратаваць Шарыка. Яны адышліся далёка-далёка ад брамки, хутка-хутка пакаціліся, ды і бух-бух-бух! Праскрыпела цяжкая брама, адчынілася. І Шарык вызваліў лапку.

Жоўты Бачок і Зялёны Круглячок пакаціліся далей. Коцяцца сабе, коцяцца, чуюць, нехта плача. Але хто і дзе — не відаць.

— Хто тут плача? — спытаў Жоўты Бачок.

— Гэта я!

Зазірнулі гарбузікі пад шырокі лісток і ўбачылі малюсенькую кветачку. Побач стаяў вялізны чорны жук. Ён хацеў зламаць ёй ножку.

— Не чапай кветачку! — сказаў Зялёны Круглячок. Чорны жук толькі вусам парварушыў.

— Ты нас не чуеш? —

— Мая кветачка, мая, — зашыкаў чорны жук. — Яна вырасла на маёй сцяжышцы.

— Калі так, трымайся, зараз ад цябе нічога не застанецца!

Пачуў гэта жук і кінуўся наўцёкі.

А гарбузікі вирнуліся на градку.

— Расказвайце, браткі, якой справе навучыліся? — спытаў дзядзька Сланечнік.

Зялёны Круглячок і Жоўты Бачок расказалі ўсё па парадку.

— Толькі вось бяда, — дадаў сумна Жоўты Бачок, — ніякай справе мы не навучыліся.

— Як гэта не навучыліся? — усміхнуўся дзядзька Сланечнік. — Вы навучыліся галоўнаму — добрым справам, сябры мае!

Дзьмухаўцы.

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

Адам РУСАК

Крыху паспаць ён.
Апусціўся
Чмель на кветку.
Задрамаў там неўпрыкметку.
Ну, а кветка лагодная
Ціха
Чмеліка пагойдвае.
Сняцца сны яму
Чароўныя,
Сняцца соты,
Мёду поўныя.

МОЙ СЯБАР

З ім я ў працы, адпачынку,
На уроку, перапынку.

З ім я ў полі, з ім у школе,
З ім не сумна мне ніколі.

З ім вандрую я па свеце,
З ім лятаю у ракеце.

Чаго сам не адгадаю —
У яго я запытаю.

Ён усё на свеце знае,
Мне ва ўсім ён памагае.

З ім я гутарку вяду,
З ім нідзе не прападу.

— Хто ж ён гэтакі, скажы!
Нам яго ты пакажы.

— Нездагадлівы ты, Мішка...
Сябар мой, вось бачыш, — кніжка.

Пятро СУШКО

ЧМЯЛЁВА ГУШКАЛКА

Над палянкаю лятаючы,
Верасовы мёд збіраючы,
Прытаміўся
Чмель-бухмацік,
Захацеў

ТЭЛЕГРАМА

Тэлеграму мы паслалі,
Каб нас заўтра сустракалі.
Селі потым у вагон
І за ёю —
Наўздагон.
Поезд скоры, многа ног,
А дагнаць яе не змог.

ЗЯЗЮЛЯ

Лічыць зязюля
навучылася.
На тым вучоба
і спынілася.

Мікола ЧАРНЯЎСКИ

ЛІЧЫЛКІ

КОЛЬКІ!

Я пайшоў у першы клас.

А са мной —

Сяргей,

Тарас,

Клава,

Зіна,

Кім,

Пятрусь,

Каця,

Саша

І Кастусь.

Нас расаджваць пачалі —

Мы пяць партаў занялі.

І яшчэ ж у гэты час

Шмат зайшло дзяцей у клас.

Палічыў іх потым я —

Больш, чым нас, было ўдвая.

Колькі партаў месціць клас!

Колькі ўсіх у класе нас!

Васіль ЗУЁНАК

СКОРАГАВОРКІ

Смажыў Саша шашлык,

Рак вырачваўся з ракі

І кляшнёў сачна шмакаў:

«Мне б сюды такіх прысмакаў».

Драч з драчыхаю анучы дзе-

цям дзярэ.

Дудар дудару дарма грае.

За дзетак — маткі, за матак —

іх таткі.

І тут гу-гу, і там гу-гу, і нічога

разабраць не магу.

Расціслаў БЕНЗЯРУК

ЗАЙЦАВА ПОМСТА

Ні за што ні пра што мядзведзь пакрыўдзіў зайца: так стукнуў па галаве лапай, што ў таго ажно іскры з вачэй пасыпаліся. «За што, Міхайла Патапавіч?» — застагнаў заяц. — «Не крыўдуй, Даўгавухавіч, — сказаў мядзведзь. — Я пажартаваў!» — «А калі б я так пажартаваў? — «Ха-ха-ха! — зарагатаў мядзведзь. — Каб так жартаваць, трэба маю сілу мець».

Прайшоў час. Аднаго разу заяц убачыў свайго крыўдзіцеля на другім беразе ракі. Мядзведзь збіраў маліны.

— Міхайла Патапавіч, плыві сюды, нешта цікавае скажу! — гукнуў заяц.

Мядзведзь зацікавіўся, пераплыў раку.

Зяць нізка апусціў галаву, пачухаў за вухам, быццам штосьці прыпамінаючы, уздыхнуў:

Прабач, Міхайла Патапавіч, забыўся. Пакуль ты плыў, зусім вылецеца з галавы.

Мядзведзь моўчкі паплыў назад, у маліннік.

Праз нейкі час заяц гукне:

— Успомніў, Міхайла Патапавіч! Плыві хутчэй!

— А ты адтуль гавары.

— Нельга! Трэба, каб ніхто не чуў.

Мядзведзь, крэчучы, палез у ваду, пераплыў раку.

Зяць зноў маўчыць.

— Што, забыўся?!

— Забыўся, — ледзь не плача заяц. — Сам не ведаю, што сёння са мною!

— Глядзі, Даўгавухавіч! Яшчэ раз забудзешся — вушы адарву!

— прыгразіў мядзведзь і паплыў у маліннік.

Толькі вылез з вады, а заяц гукне:

— Успомніў, Міхайла Патапавіч! Плыві хутчэй, пакуль не забыўся.

Мядзведзь зноў пераплыў раку.

— Дык што ты хочаш сказаць мне.

— На тым беразе малін шмат.

— І ўсё?!

— А хіба мала? — нібыта здзівіўся заяц. — Спяшайся, а то абяруць дзеці.

Мядзведзь паплыў на другі бераг.

А заяц глядзіць услед ды пасміхаецца: «Лічыў мяне зусім слабым, а я адпомсціў табе, касалапаму здаравяку. Прымусіў плаваць туды-сюды. Будзеш ведаць, як крыўдзіць зайцоў!»

ЗАГАДКІ

Маленькае, залаценькае,
усё поле асвеціць.

Ходзіць цар па градзе,
носіць блін у барадзе.

Яшчэ загадка:

У дрэве — хатка

Арэшкаў — горка

Гаспадыня —

Ля майго аконца

Цешацца сястрыцы.

І гараць на сонцы

Гронкі-завушніцы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1057